

De Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn

Water

E e n l e i d r a a d

De Europese Kaderrichtlijn Water

COLOFON

Realisatie

Deze brochure wordt uitgegeven door het Vlaams Integraal Wateroverleg Comité (VIWC). Het VIWC is de sturende kracht achter het integraal waterbeleid in Vlaanderen.

Binnen het VIWC werd een werkgroep opgericht om de inhoudelijke implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRLW) voor te bereiden.

De redactieraad bestaat uit de volgende leden van de werkgroep: Marie-Paule Devroede-Vander Linden (AMINAL-afdeling Water), Lieve De Roeck (VMM), John Emery (secretaris VIWC-werkgroep KRLW, VMM), An Lievens (VMM), Koenraad Mergaert (AWZ), Patrick Van Bockstal (VIWC), Fabienne Vanderstraeten (AMINAL-afdeling Europa en Milieu) en Veronique Van Den Langenbergh (voorzitter VIWC-werkgroep KRLW, VMM).

De tekst werd herwerkt door Katelijne Norga (Recorder). Koloriet verzorgde de opmaak. An Lievens van de afdeling Informatie van de VMM nam de algemene coördinatie op zich.

De Vlaamse Infolijn
0800-3 02 01

elke werkdag tussen 9 en 19 uur

Deze brochure is te verkrijgen bij de Vlaamse Infolijn op het gratis telefoonnummer of bij het infoloket van de VMM:

Vlaamse Milieumaatschappij
Infoloket
Alfons Van de Maelestraat 96
9300 Erembodegem
tel.: 053/72 64 45
fax.: 053/71 10 78
<http://www.vmm.be>
email: info@vmm.be

Verantwoordelijke uitgever is Fernand Desmyter, voorzitter van het VIWC

Fotomateriaal: AMINAL, AWZ, VMM, VMW, Yves Adams, Rollin Verlinde, Hugo Notebaert, Nick Vanvooren, Peter Slaets, Marnix Van Esbroeck

Grafisch ontwerp: Koloriet, Danni Elskens
Gedrukt op 100% kringlooppapier.

Depotnummer: D/2001/6871/004

De Rivier

Ik voel me thuis in alle landen

Ik sta niet stil

Ik heb een grenzeloos gevoel

Ik heb mijn eigen weg gevonden

Ik draag het water naar de zee

Dat is mijn doel

Ik geboren als een zwerver

Ik ben maar even hier

Ik ben een rivier

En ik stroom door de eeuwen heen

Langs kastelen

Ik stroom door de eeuwen heen

Langs een stad

En aan het einde verlies ik mezelf in de zee

Ik stroom door de eeuwen heen

Fragment uit het lied "De rivier" (tekst Stef Bos).

Met toestemming van Hans Kusters Music nv.

© Hans Kusters Music nv.

Woord vooraf

Water is een duurzaam goed dat wereldwijd met de grootste zorg moet worden omringd. Het jarenlang ongebreideld omspringen met water - sinds het begin van de 20ste eeuw is het verbruik van water meer dan verzesvoudigd - eist zijn tol. Het inzicht dat het water om ons heen deel uitmaakt van een systeem, dat behalve uit grond- en oppervlaktewater ook uit waterbodems, flora en fauna bestaat, maakt dat het waterbeleid momenteel een grote ontwikkeling doormaakt. Recent werd door de Europese Unie de 'Kaderrichtlijn Water' goedgekeurd. Ze is van kracht sinds 22 december 2000. Deze richtlijn moet door de afzonderlijke lidstaten worden omgezet naar de eigen wetgeving en terdege worden toegepast. Dit zal ook in Vlaanderen ingrijpende gevolgen hebben voor het waterbeleid en het waterbeheer, zowel op het niveau van het gewest als op het niveau van provincies, steden en gemeenten, polders en wateringen.

In Vlaanderen wordt het integraal waterbeleid gestuurd door het Vlaams Integraal Wateroverleg Comité, kortweg het VIWC.

Het VIWC wil met deze brochure elkeen die te maken heeft met de waterproblematiek in het algemeen en met het vernieuwde waterbeleid in Vlaanderen in het bijzonder, wegwijs maken in deze richtlijn. Zo kan iedere betrokkene bij het waterbeleid zich goed voorbereiden op zijn deels nieuwe taak in de nabije toekomst. Het VIWC hecht veel belang aan een vroegtijdig sensibiliseren van alle partijen. De Kaderrichtlijn Water bepaalt immers dat uiterlijk tegen eind 2015 een 'goede oppervlaktewatertoestand' en een 'goede grondwatertoestand' moet worden bereikt. Deze brochure is de eerste stap in een communicatieproject dat als doel heeft de dynamiek en de gedrevenheid van het waterbeleid en -beheer in Vlaanderen te ondersteunen.

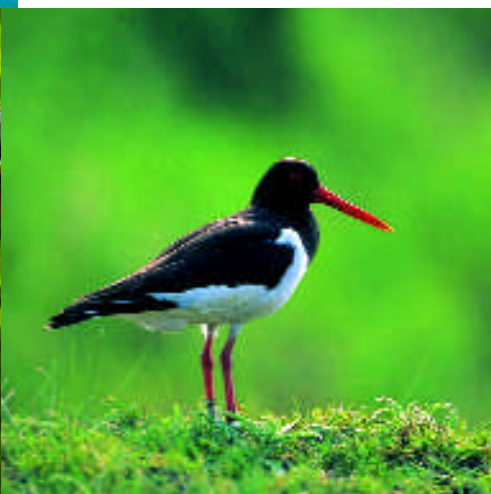
Voor de volledige tekst van de richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader van communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (kortweg de Europese Kaderrichtlijn Water) verwijzen we naar het Europese Publicatieblad (L327 - pagina 1 t.e.m. 73) of naar de website van Europa: www.europa.eu.int/eur-lex/nl/

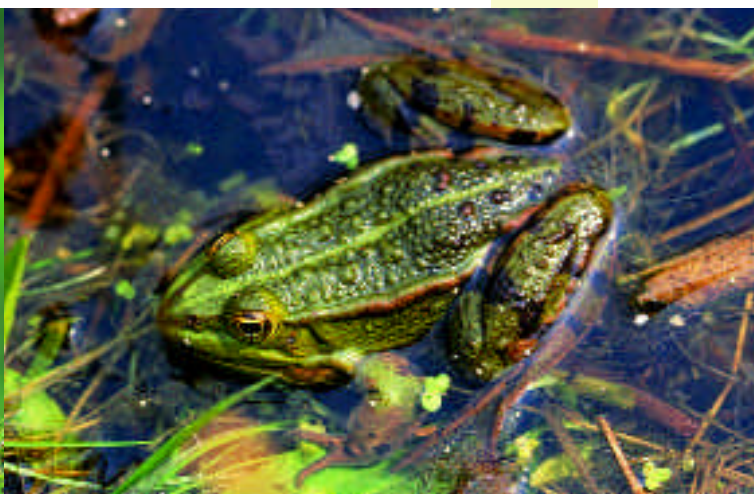
Inhoud

© Yves Adams

© Yves Adams

Inleiding: water is een erfgoed

p. 6

In 2000 onderkennen het Europees Parlement en de Raad met het goedkeuren van de Kaderrichtlijn Water de noodzaak van een gedegen en geïntegreerd waterbeleid op Europees niveau. Het hoofddoel van de richtlijn is de watervoorraden en de kwaliteit van de stroomgebieden op lange termijn veilig te stellen.

1. De globale aanpak van Europa: het stroomgebied centraal

p. 7

Het 'stroomgebied' is één van de kernbegrippen van de richtlijn: het waterbeleid en -beheer binnen een stroomgebied moet in onderling overleg met alle betrokkenen gebeuren. Samenwerking en coördinatie op alle schaalniveaus, eventueel internationaal indien het stroomgebied grensoverschrijdend is, zijn hiervoor onontbeerlijk.

2. De milieudoelstellingen: basis van de richtlijn

p. 11

De richtlijn hanteert concrete doelstellingen voor de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater. Die doelstellingen worden bereikt via stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's. De milieudoelstellingen zullen ook dienen als toetssteen voor de evolutie van de watertoestand en de effectiviteit van het waterbeheer.

3. Het voorbereidend werk: analyse van de bestaande toestand

p. 17

Om het nieuwe waterbeleid een reële kans op slagen te geven, is een grondige analyse van de bestaande watertoestand van grote betekenis. Deze analyse vat de kenmerken van de stroomgebieden samen, maakt een beoordeling van de menselijke impact op de toestand van het water en bevat ook een economische analyse van het watergebruik.

4. Monitoring: controle op de uitvoering van de richtlijn **p. 21**

De richtlijn bevat bepalingen over de naleving van de voorschriften en de controle hierover. Hiertoe moeten de lidstaten een meetnet uitbouwen en monitoringprogramma's opstellen.

5. Naar een nieuw waterbeleid: stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's **p. 25**

De lidstaten maken een stroomgebiedbeheerplan en een maatregelenprogramma voor elk stroomgebied. Het tracht dat op hun grondgebied ligt. De richtlijn schetst het kader voor deze verplichtingen.

6. De prijs van water: hoe de kosten terugwinnen? **p. 29**

Aan de uitvoering van de richtlijn hangt een prijskaartje vast. Om de kosten van de waterdiensten te kunnen terugwinnen, moeten de lidstaten een waterprijsbeleid voeren dat uitgaat van het principe 'de vervuiler betaalt', zodat de gebruikers rationeler omgaan met water.

7. De richtlijn, de Commissie en de burger **p. 30**

De richtlijn moedigt actieve participatie van de burger aan. Daartoe zal per stroomgebieddistrict een aantal documenten ter raadpleging aan het publiek worden voorgelegd.

Over de uitvoering van de richtlijn en de stand van zaken moet elke lidstaat op geregelde tijdstippen rapporteren aan de burgers, aan de Europese Commissie en aan de andere betrokken lidstaten.

8. Het integrale waterbeleid in Vlaanderen **p. 31**

Ook het waterbeleid in Vlaanderen maakt een grote evolutie door. Momenteel wordt een decreet voorbereid dat het beleid moet concretiseren. De bekkenwerking wordt gestuurd door het VIWC.

Nawoord: de richtlijn in de toekomst **p. 33**

Zonder de oorspronkelijke indeling van de richtlijn te volgen, geeft deze brochure een overzicht van de belangrijkste definities, bepalingen en verplichtingen ervan. De richtlijn hanteert een aantal sleutelbegrippen, die afzonderlijk worden toegelicht door middel van een blauwe kader. Een inhoudstabel van de richtlijn werd bijgevoegd op pagina 34. De voornaamste mijlpalen, feiten en acties staan aangeduid op de tijdsbalk op de uitneembare middenpagina.

Inleiding

water is een erfgoed

© Guido Coolens

Het is al vaker gezegd en geschreven dat het billijk gebruik en beheer van water op aarde één van de grootste uitdagingen voor de 21ste eeuw zal worden. Niet in het minst in Europa komt het water onder steeds grotere druk te staan door een voortdurend stijgende vraag naar voldoende hoeveelheden water van goede kwaliteit, en dit voor allerlei doeleinden. Daarnaast heeft een aantal factoren geleid tot waterverontreiniging, teloorgang van de ecologische waarde van waterlopen, verdroging, erosie en wateroverlast. Voorbeelden hiervan zijn een onoordeelkundig gebruik van water, een mensgerichte ruimtelijke ordening, een bodemgebruik dat onvoldoende rekening houdt met de mogelijkheden en beperkingen van het milieu en eenzijdige inrichtingsmaatregelen.

Reeds enige tijd heerst vrijwel unaniem de overtuiging dat water een erfgoed is dat als dusdanig moet worden behandeld, beschermd en verdedigd. Om de watervoorraden en de kwaliteit van de stroomgebieden in Europa op lange termijn veilig te stellen, heeft de Europese Unie een richtlijn uitgevaardigd. Een aanpak op Europees niveau is noodzakelijk omdat stroomgebieden vaak grensoverschrijdend zijn: water houdt immers geen rekening met administratieve grenzen die door de mens zijn gecreëerd.

Overdreven ontbossing, overbemesting, kanaliseren van waterlopen en drainage in agrarische gebieden zijn voorbeelden van een eenzijdig, mensgericht bodemgebruik dat in het kader van het nieuwe waterbeleid ongetwijfeld een ander gezicht kan krijgen.

1 De globale aanpak van Europa: het stroomgebied centraal

De richtlijn wil een universeel streven naar een duurzaam gebruik van water voor onszelf en voor de komende generaties aanmoedigen. Het bereiken en handhaven van een zo goed mogelijke toestand van het water in elk stroomgebied - de leefomgeving voor een grote verscheidenheid aan levende wezens - wordt hierbij centraal gesteld.

Coördinatie binnen het stroomgebied

Bij het realiseren van de doelstellingen van de richtlijn speelt het begrip 'stroomgebiedbenadering' een essentiële rol. Deze benadering houdt in dat alle besturen, maatschappelijke sectoren en doelgroepen binnen een stroomgebied streven naar een gezamenlijke kijk op de wijze waarop in het stroomgebied met water kan worden omgesprongen.

Water vervult immers een veelheid aan functies, en de aanspraken op water zijn dan ook zeer groot. Dit leidt onvermijdelijk tot concurrentie tussen de verschillende gebruiksfuncties.

Onzorgvuldig omspringen met water in bovenstroomse gebieden kan ernstige gevolgen hebben voor de mogelijkheden van het watergebruik in benedenstroomse gebieden.

Voorbeelden daarvan zijn legio. Bovenstroomse vervuiling van oppervlaktewater beperkt de mogelijkheden voor het benedenstroomse gebruik. Het 'beheersen' van water door het rechtekken van waterlopen en door drainage kan ter plaatse wateroverlast verminderen, maar heeft een snellere afvoer van water tot gevolg waardoor stroomafwaarts problemen kunnen ontstaan. Omgekeerd kan het afsluiten van overstroombare gebieden door het aanbrengen van dijken voor overlast zorgen in de stroomopwaartse gebieden doordat het water wordt opgestuwd.

Planmatig samenwerken

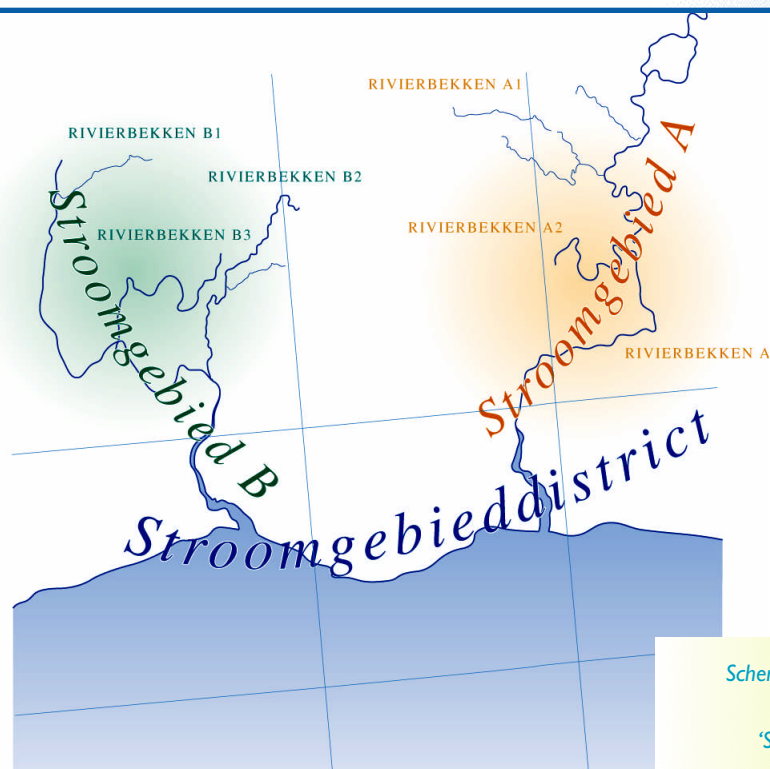
Kortom, het is niet redelijk om op één plek in het stroomgebied op een zodanige wijze met het water om te gaan dat er zich elders problemen voordoen. Voor bepaalde beslissingen moet dan ook vanuit het gehele stroomgebied geredeneerd worden. Dit betekent dat van het hoogste tot het laagste niveau de betrokkenen binnen een stroomgebied aangewezen zijn op samenwerking om te komen tot het best mogelijke waterbeleid. Binnen een bepaald stroomgebied kan zo voor een gegeven schaalniveau een visie uitgewerkt worden over de wijze waarop het water beheerd moet worden. Het uitwerken van een visie en het realiseren van doelstellingen door het treffen van de juiste maatregelen gebeurt best op een planmatige manier. Dit kan door het maken van afspraken binnen een overlegplatform dat de coördinatie op zich neemt. Dit geldt niet alleen voor het opstellen van een plan (dit is immers geen doel op zich), maar ook voor de uitvoering en voor het opvolgen van de resultaten. De aanwezigheid van staatsgrenzen of administratieve grenzen mag daarbij geen belemmering vormen.

Een **stroomgebied** is een gebied vanwaar al het over het oppervlak lopende water via een reeks stromen, rivieren, en eventueel meren door één riviermond, estuarium of delta, in zee stroomt. In Vlaanderen onderscheiden we de IJzer, de Brugse Polders, de Schelde en de Maas.

Een **deelstroomgebied** is een gebied vanwaar al het over het oppervlak lopende water een reeks stromen, rivieren en eventueel meren volgt, tot een bepaald punt in een waterloop. Dit punt is gewoonlijk een meer of een samenvloeiing van rivieren.

In Vlaanderen kunnen de bestaande rivierbekkens worden beschouwd als deelstroomgebieden. Een verdere onderverdeling in deelbekkens is mogelijk.

Een **stroomgebieddistrict** wordt gevormd door één of meer aan elkaar grenzende stroomgebieden met de bijbehorende grond- en kustwateren. Het stroomgebieddistrict wordt omschreven als de voornaamste eenheid voor stroomgebiedbeheer.

Groepering van stroomgebieden

De richtlijn lanceert tevens de term 'stroomgebieddistrict'. Een stroomgebieddistrict bestaat uit één of meerdere aangrenzende stroomgebieden. De beslissing om stroomgebieden te groeperen zal onder meer afhangen van de grootte van elk van de stroomgebieden. Kleine stroomgebieden mogen worden samengevoegd met grotere of met kleinere aangrenzende stroomgebieden tot één stroomgebieddistrict. Ook de kustwateren en de grondwaterlagen moeten toegewezen worden aan een stroomgebieddistrict. De lidstaten moeten voor elk stroomgebieddistrict aangeven welke autoriteiten bevoegd zijn voor de toepassing van de richtlijn.

© Aminal

Internationale stroomgebieddistricten

Als een stroomgebied het grondgebied van meer dan één lidstaat bestrijkt, dan wordt het toegewezen aan een internationaal stroomgebieddistrict. In die internationale stroomgebieddistricten zorgen de lidstaten samen voor de coördinatie van onder meer het maatregelenprogramma en streven zij ernaar één gezamenlijk stroomgebiedbeheerplan te maken.

Voor deze coördinatie kunnen de lidstaten gebruik maken van bestaande structuren die eerder in het kader van internationale overeenkomsten gevormd werden.

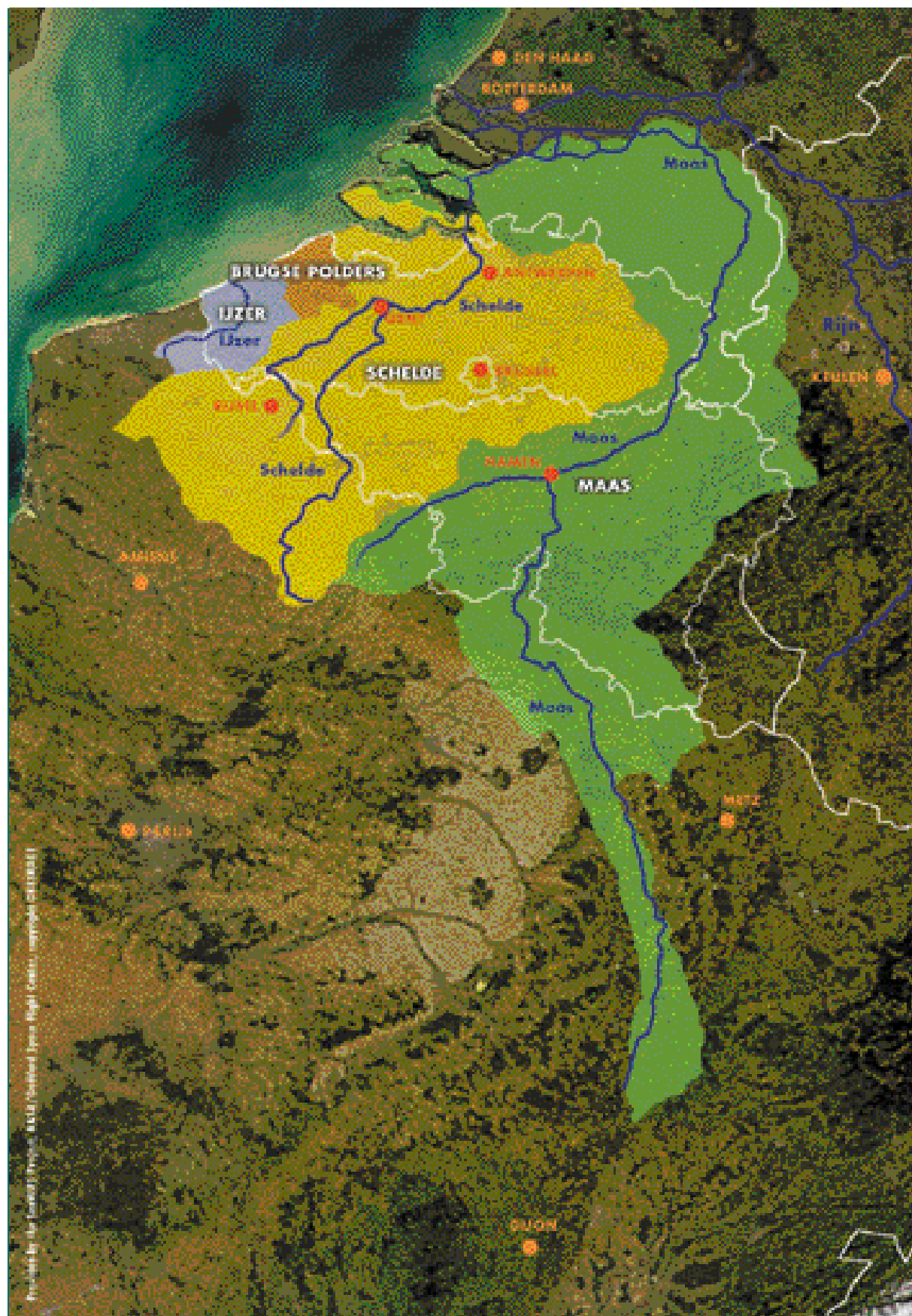
Beleid en beheer op kleinere schaal

De filosofie achter de stroomgebiedbenadering kan ook worden toegepast op deelstroomgebieden of rivierbekkens. Dit laat toe oplossingen voor problemen die zich voordoen op schaal van een bekken, ook op dat niveau uit te werken.

In Vlaanderen zal daarom verder werk gemaakt worden van het op punt stellen van overlegstructuren binnen de bestaande rivierbekkens en van het voeren van een geïntegreerd waterbeleid en waterbeheer op bekkenniveau. Per rivierbekken zal een bekkenbeheerplan worden opgemaakt.

Drie van de vier stroomgebieden in Vlaanderen - de IJzer, de Schelde en de Maas - zijn grensoverschrijdend. Enkel voor het stroomgebied van de Brugse polders is dit niet het geval.

In het kader van internationale verdragen tussen Frankrijk, de Belgische gewesten en Nederland werd in het verleden voor de Schelde de Internationale Commissie voor de Bescherming van de Schelde (ICBS) opgericht. Ook voor de Maas werd een dergelijke commissie gecreëerd (ICBM). Deze commissies zijn enkel bevoegd voor de waterkwaliteit in de rivier zelf, dus niet voor de zijrivieren of voor het bekken in zijn geheel. Voor Schelde en Maas moeten de betrokken lidstaten nog beslissen of de bevoegdheden van de bestaande commissies uitgebreid worden en of deze de coördinatie voor het stroomgebied van de Schelde en de Maas op zich kunnen nemen. Voor de IJzer bestaat een dergelijke commissie nog niet, maar via het IJzerbekkencomité wordt er wel overleg met Frankrijk gepleegd. Er wordt overwogen om het stroomgebied van de IJzer alsook dat van de Brugse Polders samen te voegen met het stroomgebied van de Schelde tot één internationaal stroomgebieddistrict.

Voorstelling van de 4 stroomgebieden in Vlaanderen.
Aan de definitieve afbakening van de stroomgebieden wordt volop gewerkt.

2

De milieudoelstellingen: basis van de richtlijn

© VMM

De richtlijn hanteert concrete doelstellingen voor de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater. Die doelstellingen worden bereikt via stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's. De milieudoelstellingen zullen ook dienen als toets - steen voor de evolutie van de watertoestand en de effectiviteit van het waterbeheer.

Een 'goede watertoestand'

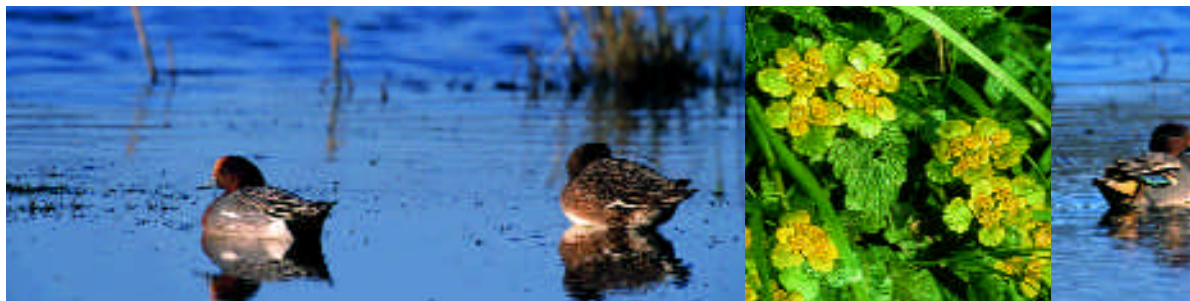
De richtlijn bepaalt dat tegen eind 2015 een 'goede oppervlaktewatertoestand' en een 'goede grondwatertoestand' moet worden bereikt in alle Europese wateren. Dit houdt in dat de achteruitgang van de toestand van het oppervlaktewater en het grondwater moet worden voorkomen en dat de nodige maatregelen dienen te worden genomen om de toestand van het oppervlaktewater en het grondwater te beschermen, te verbeteren of te herstellen. Meer bepaald legt de richtlijn karakteristieke doelstellingen op voor oppervlaktewater, grondwater en voor het water in beschermde gebieden.

Uitzonderlijk uitstel en minder strenge doelstellingen

Wanneer vastgesteld wordt dat de verbeteringen niet op een redelijke manier binnen de vooropgestelde termijn kunnen worden gerealiseerd, kan maximaal twee maal uitstel verkregen worden voor een periode van zes jaar. Zijn de omstandigheden zodanig dat de doelstellingen ook binnen die bijkomende termijnen niet kunnen worden bereikt, dan kan een verzoek tot een derde verlenging aan de Europese Commissie worden voorgelegd.

Onder bepaalde voorwaarden kunnen ook minder strenge milieudoelstellingen worden vooropgesteld. Hiervan kan alleen sprake zijn wanneer het water in die mate door menselijke activiteiten is aangetast of wanneer de natuurlijke toestand zodanig is, dat het bereiken van de doelstellingen niet haalbaar is of onevenredig duur zou zijn. Deze gevallen moeten duidelijk gemotiveerd worden.

Voor alle bepalingen met betrekking tot de doelstellingen worden in de richtlijn specifieke uitzonderingssituaties beschreven. Een analyse hiervan zou ons te ver leiden. De uitzonderingen dienen geval per geval gemotiveerd te worden in de stroomgebiedbeheerplannen, er dient regelmatig een herevaluatie van de situatie te gebeuren en in de maatregelenprogramma's dient hieraan specifiek aandacht besteed te worden.

© Yves Adams

© Hugo Notebaert

Wat geldt voor oppervlaktewater?

Tegen eind 2015 moet in Europa een 'goede oppervlaktewatertoestand' worden bereikt. Hiertoe moet aan drie voorwaarden worden voldaan:

1. de achteruitgang van de toestand van het oppervlaktewater moet worden voorkomen,
2. de oppervlaktewateren moeten worden hersteld of verbeterd,
3. de verontreiniging door schadelijke stoffen moet worden verminderd en in bepaalde gevallen stopgezet.

Vertaald naar milieudoelstellingen betekent een 'goede oppervlaktewatertoestand' dat zowel de **ecologische toestand** of het **ecologisch potentieel** als de **chemische toestand** van het oppervlaktewater tenminste 'goed' zijn. Deze begrippen worden hieronder toegelicht.

De ecologische toestand

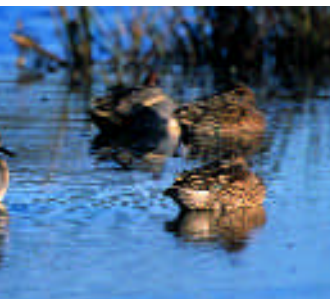
Het al of niet bereiken van een 'goede ecologische toestand' in een oppervlaktewater wordt bepaald door een ingewikkeld samenspel van een hele reeks factoren. In de eerste plaats beïnvloedt een aantal biologische elementen de ecologische toestand: waterflora, macro-invertebraten en visfauna. Maar ook een aantal kwantitatieve aspecten, morfologische kenmerken en ook de chemische en fysisch-chemische kwaliteit van het oppervlaktewater zijn mee van belang voor het leven in de waterloop. Het gecombineerde effect van al deze factoren zal bepalend zijn voor de ecologische toestand van het oppervlaktewater.

Om uit te maken of deze 'goede ecologische toestand' wordt bereikt, is een goed meet- en beoordelingssysteem van groot belang. De systemen van de lidstaten moeten op elkaar worden afgestemd zodat de rapportering vergelijkbaar is.

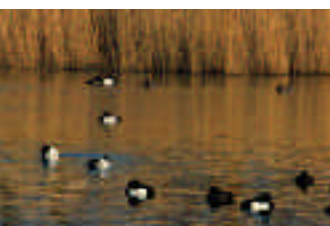
Het ecologisch potentieel

Voor 'sterk veranderde' en 'kunstmatige' wateren geldt een iets lagere doelstelling: binnen vijftien jaar moet een 'goed ecologisch potentieel' bereikt worden. De doelstelling is lager dan de goede ecologische toestand omdat het biologische leven in deze waterlopen niet dezelfde ontwikkelingskansen heeft. Voor de chemische toestand gelden dezelfde voorwaarden als voor de gewone oppervlaktewateren.

Tot de *oppervlaktewateren* behoren de rivieren, meren, overgangswateren en de kustwateren. Bijzondere categorieën van oppervlaktewateren zijn de 'kunstmatige' en de 'sterk veranderde' wateren. *Kunstmatige wateren* zijn alle door de mens aangelegde wateren zoals kanalen of spaarbekkens. *Sterk veranderde wateren* zijn wateren waarvan het natuurlijke verloop sterk is gewijzigd door menselijke ingrepen.

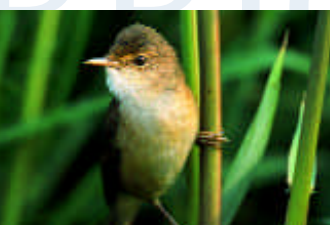
© Yves Adams

© Yves Adams

© Rollin Verlende

© Yves Adams

© Rollin Verlende

De chemische toestand

Een goede chemische toestand van oppervlaktewater impliceert dat de milieukwaliteitsnormen worden gerespecteerd voor een aantal specifieke verontreinigende stoffen. In de eerste plaats zijn dit de stoffen die voorkomen op de lijst van de prioritare stoffen die zal worden vastgesteld. Daarnaast kunnen ook alle andere stoffen die een negatieve invloed uitoefenen op de waterkwaliteit tot deze categorie worden gerekend. Hierbij wordt dan vooral gedacht aan de stoffen die voorkomen op de lijsten I en II van de Richtlijn Lozing van gevaarlijke stoffen in het aquatisch milieu (RL 76/464/EEG). Op Europees niveau zal men ernaar streven milieukwaliteitsnormen en maatregelenprogramma's op te stellen voor de prioritare stoffen. Als hierover geen consensus wordt bereikt, moeten de lidstaten zelf actie ondernemen om de verontreiniging door deze stoffen tegen te gaan.

'Prioritaire stoffen' zijn verontreinigende stoffen of groepen van stoffen die een dermate hoog risico vormen voor of via het aquatisch milieu dat hiervoor prioritair reductiemaatregelen moeten worden uitgewerkt.

De prioritare gevaarlijke stoffen zijn een belangrijke subcategorie van de lijst prioritare stoffen. Deze stoffen vormen een nog hoger risico zodat hiervoor strengere maatregelen moeten worden vastgesteld: er moet worden gestreefd naar een volledige stopzetting of uitfasering van de lozingen of emissies.

De lijst van de prioritare stoffen, met inbegrip van de sublijst van de prioritare gevaarlijke stoffen, moet nog worden opgemaakt door de Europese Unie. Momenteel liggen 32 stoffen of groepen van stoffen voor om opgenomen te worden in deze lijsten.

© Guido Coolens

© VMM

Wat geldt voor grondwater?

Voor grondwater geldt eveneens dat tegen eind 2015 een 'goede grondwater-toestand' moet worden bereikt. Dit houdt in dat:

1. de achteruitgang van de toestand van het grondwater moet worden voorkomen,
2. de grondwateren moeten worden hersteld,
3. er moet worden gezorgd voor een evenwicht tussen aanvulling en onttrekking,
4. elke aanhoudende stijging van de concentratie van een verontreinigende stof ten gevolge van menselijke activiteiten moet worden omgebogen.

Vertaald naar milieudoelstellingen betekent een 'goede grondwatertoestand' dat de **kwantitatieve** en de **chemische toestand** van het grondwater tenminste 'goed' moeten zijn.

Kwantitatieve aspecten

De toestand van grondwater kan als 'kwantitatief goed' omschreven worden indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. de gemiddelde jaarlijkse grondwateronttrekking mag op lange termijn de aanvoer niet overschrijden,
2. de grondwaterstand mag geen veranderingen ondergaan zodanig dat de rechtstreeks van het grondwater afhankelijke oppervlaktewateren en landecosystemen worden geschaad,
3. tijdelijke veranderingen in de stroming (veroorzaakt door wijzigingen in de grondwaterstand) mogen niet leiden tot het indringen van zout water of andere stoffen.

De chemische toestand

Om een 'goede chemische toestand' te bereiken mogen de concentraties van verontreinigende stoffen:

1. geen effecten vertonen ten gevolge van het indringen van zout of andere stoffen,
2. de kwaliteitsnormen niet overschrijden die in het kader van andere Europese richtlijnen werden vastgesteld,
3. de oppervlaktewateren en landecosystemen die rechtstreeks van het grondwater afhankelijk zijn, niet schaden.

Voorbeelden van schade aan oppervlaktewater door een slechte toestand van het grondwater zijn: verontreiniging of verlies aan biodiversiteit met als gevolg het verminderen van de ecologische of chemische kwaliteit van het oppervlaktewater. Daarnaast kan een slechte toestand van het grondwater aanleiding geven tot verdroging en zelfs economische schade berokkenen.

Wat geldt voor beschermde gebieden?

Beschermde gebieden zijn alle gebieden die bijzondere bescherming behoeven in het kader van specifieke wetgeving om het oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van habitats en rechtstreeks van water afhankelijke soorten.

Het betreft met name alle gebieden waarvan het water gebruikt wordt voor de productie van drinkwater, gebieden voor de bescherming van planten- en diersoorten die in het water leven en economisch belangrijk zijn (b.v. oesterkweek), de recreatie- en zwemwateren, nutriëntgevoelige gebieden, alsook alle gebieden die aangewezen zijn voor de bescherming van habitats of van planten- en diersoorten.

Naast het bereiken van de 'goede watertoestand' in de beschermde gebieden, bepaalt de richtlijn eveneens dat tegen eind 2015 alle specifieke wetgeving met betrekking tot deze gebieden door de lidstaten moet worden gerespecteerd. Deze uiterste datum geldt enkel indien in de communautaire wetgeving geen strengere termijnen worden opgelegd. Algemeen geldt trouwens dat de strengste doelstelling van toepassing is indien meerdere doelstellingen betrekking hebben op hetzelfde water.

© VMM

OPFSE
RICHTLIJN

© Nick Vanden

© VIVC

3

Het voorbereidend werk: analyse van de bestaande toestand

Alvorens een aanvang te nemen met het opmaken van stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's, is het noodzakelijk de bestaande toestand grondig te analyseren. Deze analyse wordt gezien als een eerste stap in de richting van het nieuwe waterbeleid.

Zo'n diepgaand onderzoek moet de volgende studies bevatten:

1. een analyse van de kenmerken van het stroomgebieddistrict,
2. een beoordeling van de impact van menselijke activiteiten op de toestand van oppervlakte- en grondwater,
3. een economische analyse van het watergebruik.

Overeenkomstig de richtlijn moeten deze analyses tegen eind 2004 afgerond zijn. Tegen dezelfde datum moet een register worden opgesteld van de beschermde gebieden in de lidstaat, waaronder de drinkwatergebieden.

Analyse van de kenmerken van het stroomgebieddistrict

Karakterisering van oppervlaktewater

Oppervlaktewater wordt ingedeeld in vier categorieën: rivieren, meren, overgangswateren en kustwateren. De 'kunstmatige' of 'sterk veranderde' wateren worden ingedeeld bij de categorie waar ze het meest bij aanleunen. Binnen elke categorie moeten de wateren verder worden opgedeeld per type, overeenkomstig de in de richtlijn beschreven methodologie. Voor elk type water moet vervolgens de referentietoestand worden bepaald. De referentietoestand is een toestand waarbij het waterlichaam weinig of geen afwijkingen vertoont ten opzichte van de onverstoorde toestand.

Karakterisering van grondwater

Voor alle grondwateren worden vooreerst de ligging en de grenzen aangegeven. Verder worden de mogelijke vormen van belasting, hetzij chemisch (door verontreiniging afkomstig van puntbronnen of diffuse bronnen) hetzij kwantitatief (door onttrekking of kunstmatige aanvulling van water), grondig onderzocht. Ook de algemene toestand van de bovenliggende lagen en van de rechtstreeks van het grondwater afhankelijke ecosystemen (hetzij oppervlaktewater, hetzij een landecosysteem) moeten hierbij bestudeerd worden.

Op basis van deze eerste kenschets wordt nagegaan of men voor bepaalde grondwateren gevaar loopt de vooropgestelde doelstellingen niet te bereiken. Om verder uit te maken hoe groot het gevaar is en welke maatregelen er moeten genomen worden, moet een bijkomende karakterisering opgemaakt worden. Deze spitst zich enerzijds toe op de effecten van menselijke activiteiten en anderzijds op de geologische en hydrogeologische kenmerken van het grondwater.

Beoordeling van de impact van menselijke activiteiten

In het tweede deel van de analyse worden wateren die in belangrijke mate worden verstoord door menselijke activiteiten geïdentificeerd en gekarakteriseerd. De richtlijn legt voor deze gevallen een grondige studie op van de aard en de omvang van de verstoring.

De menselijke impact op oppervlaktewater

Kwalitatieve aspecten

Voor oppervlaktewater vermeldt de richtlijn een indicatieve lijst met een aantal stoffen of groepen van stoffen waaraan de analyse in eerste instantie aandacht moet besteden. Het betreft stoffen met kankerverwekkende eigenschappen, metalen, biociden en gewasbeschermingsmiddelen, nutriënten, zuurstofbindende stoffen, persistente koolwaterstoffen en persistente bio-accumuleerbare toxische stoffen, organische halogeen-, tin- en fosforverbindingen en zwevende stoffen. Voor al deze componenten moet de omvang van de verontreiniging geschat of bepaald worden. Hierbij wordt in de eerste plaats gedacht aan puntlozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties, de industrie en de agrarische sector. Maar ook diffuse lozingen die afkomstig kunnen zijn van steden, bedrijven of landbouwactiviteiten moeten worden bepaald.

Alle informatie die reeds in het kader van bestaande Europese richtlijnen werd ingezameld (zoals onder andere de richtlijn zuivering stedelijk afvalwater, de nitraatrichtlijn, de richtlijn gevaarlijke stoffen, de IPPC-richtlijn, de gewasbeschermingsrichtlijn,...) moet bij deze analyse in rekening worden gebracht.

Kwantitatieve aspecten

Behalve een raming van de effecten op de oppervlaktewaterkwaliteit, moeten eveneens de water-onttrekkingen en waterreguleringen in kaart gebracht worden. Dit gebeurt door het opmaken van een inventaris van alle wateronttrekkingen voor stedelijk, industrieel en huishoudelijk gebruik (ook eventuele seizoensschommelingen in de onttrekkingen), de waterverliezen in de distributiestelsels en alle wateromleidingen en -afleidingen. Ook belangrijke morfologische veranderingen aan oppervlaktewateren worden geïnventariseerd.

Andere relevante gegevens

Daarnaast worden kaarten opgesteld van de bodemgebruikpatronen met aanduiding van de voornaamste stedelijke, industriële en agrarische gebieden en, indien van betekenis, eveneens visserijgebieden en bosgebieden.

Als nog andere menselijke invloeden worden vastgesteld die een impact hebben op de waterkwaliteit, moeten deze eveneens worden bepaald.

Evalueren van de impact

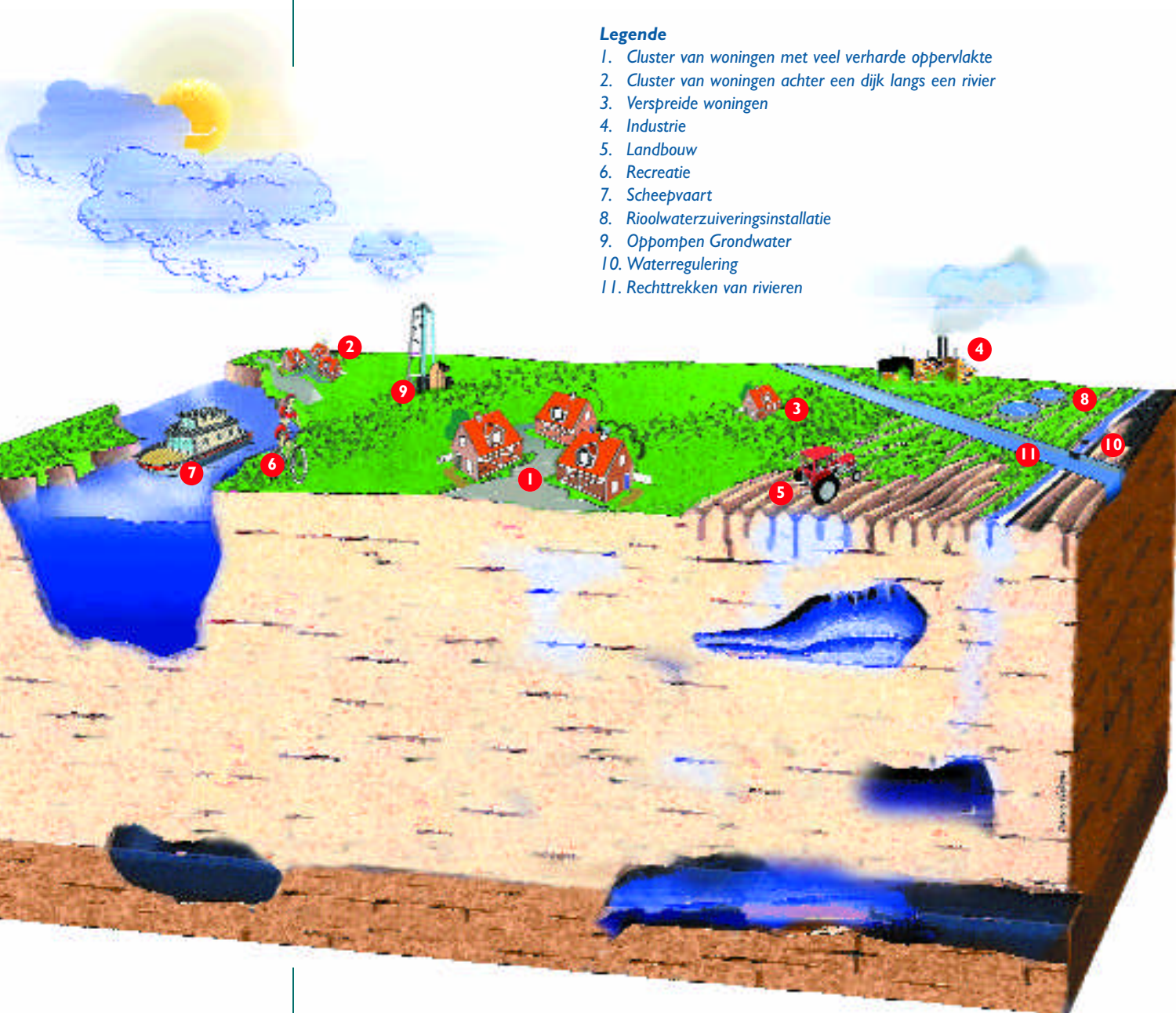
Op basis van deze inventaris, alle beschikbare monitoringgegevens en andere relevante informatie, wordt bepaald in welke mate de oppervlaktewateren te lijden hebben onder de menselijke activiteiten en of de mogelijkheid bestaat dat de 'goede ecologische toestand' of het 'goed ecologisch potentieel' niet bereikt zal worden.

De menselijke impact op grondwater

Voor bepaalde grondwateren moet een gedetailleerde beoordeling van de menselijke impact worden gemaakt. Het gaat hier om grensoverschrijdende grondwateren in twee of meer lidstaten en grondwateren waarvoor bij de eerste karakterisering blijkt dat men gevaar loopt de doelstellingen niet te halen. In deze gevallen moet de ligging van de punten waar drinkwater wordt onttrokken, net als de gemiddelde onttrokken hoeveelheden en de chemische samenstelling worden bijgehouden. Ook moeten de punten waar rechtstreeks in het grondwater wordt geloosd, worden onderzocht (ligging, lozingsdebiet en samenstelling van de lozingen).

Legende

1. Cluster van woningen met veel verharde oppervlakte
2. Cluster van woningen achter een dijk langs een rivier
3. Verspreide woningen
4. Industrie
5. Landbouw
6. Recreatie
7. Scheepvaart
8. Rioolwaterzuiveringsinstallatie
9. Oppompen Grondwater
10. Waterregulering
11. Rechttrekken van rivieren

Deze studie dient informatie te bevatten over de omvang en de kosten van de diensten voor watertoelevering en waterzuivering. Er moet ook een inschatting gemaakt worden van de relevante investeringen, de vooruitzichten inzake investeringen en voorspellingen op lange termijn inzake vraag en aanbod van water. Verder worden de milieukosten en andere gerelateerde kosten geraamd. De informatie dient voldoende gedetailleerd te zijn. De reden hiervoor is tweëerlei. In de eerste plaats zal deze informatie gebruikt worden voor de berekening van de terugwinning van de kosten. In de tweede plaats moet de ingezamelde informatie dienen om een begroting op te maken van de kosten van de voorgestelde maatregelen met betrekking tot watergebruik zodat de meest kosteneffectieve set van maatregelen geselecteerd kan worden.

Pijp verplaatst waterleiding

4

Monitoring: controle op de uitvoering van de richtlijn

Zoals elke wetgevende tekst bevat ook de richtlijn een methodiek voor controle op de uitvoering. Meer bepaald wordt vastgelegd dat de lidstaten tegen eind 2006 hun programma's voor de monitoring van oppervlaktewater, grondwater en beschermde gebieden operationeel moeten hebben.

Monitoring van de toestand van het oppervlaktewater

Algemene aspecten

De monitoringprogramma's voor oppervlaktewater hebben in de eerste plaats betrekking op de ecologische en de chemische toestand van het water. Kwantiteit dient slechts te worden gemeten indien deze hierop een invloed heeft.

Het meetnet dient zo opgezet te worden dat een breed en samenhangend overzicht van de ecologische en chemische toestand in elk stroomgebied wordt verkregen.

Zoals eerder toegelicht wordt de ecologische toestand bepaald door een samenspel van factoren: biologische elementen, maar ook kwantitatieve aspecten en morfologische kenmerken en verder de fysisch-chemische en chemische kwaliteit van het water. Voor al deze aspecten dienen specifieke meetprogramma's opgesteld te worden om een juiste inschatting van de ecologische toestand mogelijk te maken. Verder moet via een accuraat beoordelingssysteem worden nagegaan of de goede ecologische toestand al dan niet wordt bereikt. Dit systeem moet zodanig worden opgesteld dat de rapportering in alle lidstaten vergelijkbaar is.

Wat moet worden gemeten?

De biologische elementen die moeten gemeten worden in oppervlaktewateren zijn fytoplankton, waterflora, macro-invertebraten en visfauna (uitgezonderd voor kustwater). Daarnaast moeten het hydrologisch regime en de morfologische kenmerken van het watersysteem worden gecontroleerd, omdat ook deze elementen van invloed zijn op de biologische kwaliteit van het water.

Voor de bepaling van de algemene fysisch-chemische toestand van het waterlichaam moeten enerzijds volgende parameters worden gemeten: temperatuur, zuurstofhuishouding, eutrofiëringstoestand en eventueel doorzichtigheid en verzuringstoestand. Anderzijds moet de chemische toestand worden gekwantificeerd, zowel voor prioritaire stoffen als voor alle andere verontreinigende stoffen die in belangrijke hoeveelheden in het water worden geloosd.

Indeling en voorstelling van de ecologische toestand

Indeling

De ecologische toestand van het oppervlaktewater moet ingedeeld worden in vijf klassen, gaande van 'zeer goed' over 'goed', 'matig' en 'ontoereikend' tot 'slecht'. Voor de hantering van deze begrippen geeft de richtlijn enkel een algemene omschrijving. De ecologische toestand wordt bepaald door de laagste waarde van de biologische en de fysisch-chemische kwaliteit. Deze laatste twee worden eveneens ingedeeld in vijf klassen.

Voor de indeling in chemische toestand worden slechts twee kwaliteitsklassen gedefinieerd: 'goed' en 'niet goed'. De chemische toestand wordt getoetst aan de milieukwaliteitsnormen voor een aantal gevaarlijke stoffen (vastgesteld via de betreffende richtlijnen) en voor de prioritair stoffen (nog te bepalen).

Vergelijken van de resultaten

Om de monitoringresultaten van de meetsystemen in de verschillende lidstaten te kunnen vergelijken, worden de resultaten voorgesteld met behulp van ecologische kwaliteitscoëfficiënten.

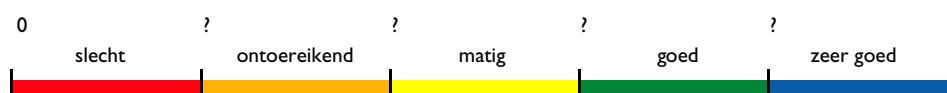
TOTAL BBI	0-1	2-5	6-10	11-15	16-20
>1 SE	—	7	8	9	10
1 SE	5	6	7	8	9
>1 SE	—	6	7	8	9
1 SE	5	5	6	7	8
>2 SE	—	5	6	7	8
2 SE	3	4	5	6	7
1 SE	3	4	5	6	7
2 SE	2	3	4	5	—
1 SE	1	2	3	—	—
0	0	1	1	—	—

De Belgische Biotische Index (BBI) wordt in Vlaanderen gebruikt als methode om de biologische kwaliteit van het oppervlaktewater weer te geven

Ecologische kwaliteitscoëfficiënten geven de verhouding aan tussen biologische parameters en de waarden van die parameters die onder de referentieomstandigheden voor dat water te verwachten zijn. De getalswaarde van een ecologische kwaliteitscoëfficiënt ligt tussen nul en één, waarbij waarden in de buurt van één wijzen op een zeer goede ecologische toestand en waarden in de buurt van nul op een slechte ecologische toestand.

Elke lidstaat verdeelt vervolgens de schaal van de ecologische kwaliteitscoëfficiënten in vijf klassen volgens de algemene beschrijving in de richtlijn. Aan de grenzen tussen de verschillende klassen wordt een getalswaarde toegekend.

Om ervoor te zorgen dat deze getalswaarden onderling tussen de verschillende lidstaten kunnen worden vergeleken, zal de Europese Commissie een ijking uitvoeren op basis van metingen in een aantal referentiesites.

Waardeschaal voor de toekenning van kwaliteitscoëfficiënten.
De vraagtekens staan voor een getalswaarde die door de lidstaten moet worden toegekend.
De ijking gebeurt aan de hand van referentiesites.

Soorten monitoringprogramma's

De lidstaten moeten drie soorten programma's voor de monitoring van oppervlaktewater operationeel maken.

De **toestand- en trend monitoring** is een intensief programma waarbij gedurende een heel jaar een groot aantal (in principe alle) parameters gemeten wordt op een aantal relevante meetpunten. Het is de bedoeling dat deze gegevens ondersteuning bieden bij de evaluatie van de menselijke impact op de watertoestand. Deze monitoring wordt om de 6 jaar uitgevoerd. Verder moet het programma zorgen voor voldoende meetgegevens om veranderingen op lange termijn te kunnen evalueren.

De **operationele monitoring** moet de effecten van de uitvoering van de maatregelenprogramma's opvolgen. Bijzondere aandacht gaat naar die wateren waarvoor het risico bestaat dat de doelstellingen niet worden bereikt en naar die gevallen waar er sprake is van verontreiniging met prioritair stoffen. Het programma meet enerzijds de biologische en hydromorfologische kwaliteitselementen die het meest gevoelig zijn aan de vastgestelde belasting, en meet anderzijds prioritair of andere gevaarlijke stoffen. Deze monitoring is permanent. De meetfrequentie wordt door de lidstaten zelf vastgelegd, maar de tussenpozen tussen twee meetreeksen mogen niet langer zijn dan aangegeven in de richtlijn.

De **monitoring voor nader onderzoek** tenslotte moet het mogelijk maken maatregelenprogramma's op te maken wanneer een overschrijding vastgesteld wordt waarvan de oorzaak niet gekend is. Verder worden de gegevens ook gebruikt om de omvang en het effect van een incidentele verontreiniging te bepalen.

Monitoring van de toestand van het grondwater

Algemene aspecten

De monitoringprogramma's voor grondwater meten in de eerste plaats de kwantitatieve en de chemische toestand, waarvoor de richtlijn weer algemene omschrijvingen hanteert. Uiteindelijk moet zo een samenhangend en betrouwbaar beeld van de toestand van de grondwateren kunnen geschetst worden.

Wat dient te worden gemeten?

De kwantitatieve toestand wordt gemeten door een meetnet voor de grondwaterstand. Ook de beschikbare watervoorraad wordt geschat.

Voor de bepaling van de chemische toestand gaat de aandacht voornamelijk naar geleidbaarheid en verontreinigende stoffen. Voor deze laatste moet elke stijging op lange termijn die door de mens is veroorzaakt, worden gedetecteerd.

Hoe moeten we meten?

Voor elke periode waarop een stroomgebiedbeheerplan betrekking heeft, wordt een monitoringprogramma opgesteld. Het voornaamste opzet hiervan is het herkennen van tendensen op lange termijn die het gevolg zijn van een menselijk optreden.

De resultaten van dit programma worden gebruikt om een programma voor operationele monitoring op te stellen dat voor de resterende periode van het beheerplan wordt gebruikt. Deze operationele monitoring meet de chemische kwaliteitselementen van die wateren waarbij men het risico loopt de normen niet te behalen.

Voorstellen van de resultaten

Eén of meer kaarten van het meetnet voor grondwater worden opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan. De dichtheid en de frequentie van de metingen moeten voldoende zijn om een beoordeling van de toestand mogelijk te maken. Door middel van een groene kleur wordt aangegeven op kaart of de toestand goed is, rood geeft een slechte toestand aan.

DE EUROPESE
KADERRICHTLIJN

5 Naar een nieuw waterbeleid: stroomgebiedbeheerplannen en maatregelenprogramma's

Beheerplannen zijn gerichte actieplannen die concreet uitvoering geven aan de integrale visie op waterbeleid. De maatregelen die nodig zijn om het stroomgebiedbeheerplan te verwezenlijken worden beschreven in het maatregelenprogramma.

De stroomgebiedbeheerplannen

Een beheerplan per stroomgebied tegen eind 2009

De richtlijn verplicht de lidstaten tot het opmaken van beheerplannen per stroomgebied. In geval van internationale stroomgebiedsdistricten zorgen de lidstaten voor de nodige coördinatie om tot één enkel internationaal stroomgebiedbeheerplan te komen. Blijkt dit in de praktijk niet mogelijk, dan moet elke lidstaat ten minste voor zijn deel van het stroomgebiedsdistrict een plan opmaken. De eerste stroomgebiedbeheerplannen moeten ten laatste eind 2009 gepubliceerd worden. Nadien moeten ze om de zes jaar worden getoetst en bijgesteld. Eén jaar eerder (uiterlijk eind 2008) moet een ontwerp van het stroomgebiedbeheerplan gepubliceerd worden om de actieve betrokkenheid en raadpleging van de bevolking mogelijk te maken.

Inhoud van een stroomgebiedbeheerplan

Samengevat moet dit plan de volgende gegevens omvatten:

- de kenmerken van de oppervlaktewateren en het grondwater
- de belasting door menselijke activiteiten en de effecten hiervan op de toestand van de wateren
- de vermelding van de 'beschermde gebieden' en illustratie ervan aan de hand van kaarten
- de weergave op kaart van de meetpunten en de resultaten van de monitoringprogramma's
- de vermelding van de milieudoelstellingen en weergave ervan op kaart
- de samenvatting van de economische analyse van het waterverbruik
- de samenvatting van het maatregelenprogramma

Aanvullingen bij de stroomgebiedbeheerplannen

De plannen kunnen worden aangevuld met meer gedetailleerde programma's en beheerplannen per deelstroomgebied, sector, aangelegenheid of watertype, waarin specifieke aspecten van het waterbeheer aan de orde komen. Van deze programma's en plannen moet een register en een samenvatting worden opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan. De bekkenbeheerplannen die voor de Vlaamse rivierbekkens worden voorbereid zullen passen in dit stramien.

Een vistrap

© Anraal

Het maatregelenprogramma

Maatregelen ter realisatie van de milieudoelstellingen

Elke lidstaat moet een programma met maatregelen opmaken voor de delen van de stroomgebiedsdistricten die op zijn grondgebied liggen. Dergelijk programma kan verwijzen naar maatregelen die voortvloeien uit de wetgeving die van toepassing is in de lidstaat. Zo nodig kunnen dezelfde maatregelen van toepassing zijn voor al de stroomgebieden in de lidstaat.

De maatregelen in het programma moeten de milieudoelstellingen voor het stroomgebiedsdistrict helpen realiseren en moeten uitgaan van de hoger besproken analyses die voor het stroomgebiedsdistrict worden uitgevoerd.

Ook het maatregelenprogramma moet opgemaakt zijn tegen eind 2009. Net zoals voor de stroomgebiedbeheerplannen moet eind 2008 een ontwerp gepubliceerd worden. Alle maatregelen moeten eind 2012 operationeel zijn.

Puntbronnen en verspreide vervuiling

Een belangrijk principe bij de opmaak van het maatregelenprogramma is de gecombineerde aanpak van puntbronnen en van diffuse (verspreide) verontreinigingsbronnen. Dit houdt in dat de lozingsnormen voor afvalwater en de kwaliteitsdoelstellingen voor de waterloop meer op elkaar afgestemd worden.

Zo moet de gezamenlijke invloed van puntbronnen (b.v. industriële lozingen) en van diffuse bronnen van verontreiniging (b.v. vanuit de landbouw) op een waterloop bekeken worden.

Als blijkt dat de lozingsnormen niet voldoende zijn om de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit te bereiken, dan zullen strengere maatregelen vastgesteld worden om toch de gewenste waterkwaliteit te bereiken.

Natuurtechnische milieubouw - tijdens de werken

© Anraal

Basismaatregelen en aanvullende maatregelen

De basismaatregelen zijn de minimumvereisten waaraan moet worden voldaan. Waar nodig wordt een programma met aanvullende maatregelen opgesteld.

Volgende **basismaatregelen** worden in de richtlijn beschreven:

- maatregelen vereist voor de toepassing van de volgende Europese richtlijnen: zwemwater, vogelstand, drinkwater, zware ongevallen (Seveso), milieueffectrapportage, zuiveringsslib, behandeling stedelijk afvalwater, gewasbeschermingsmiddelen, nitraten, habitats, geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging,
- maatregelen om het beginsel van de terugwinning van de kosten toe te passen,
- maatregelen om duurzaam en efficiënt watergebruik te bevorderen,
- maatregelen om de kwaliteit van het water dat bestemd is voor de productie van drinkwater te beschermen,
- maatregelen om de onttrekking van zoet oppervlaktewater en grondwater en wateropstuwing te beheersen,
- maatregelen om de kunstmatige aanvulling van grondwaterlichamen te beheersen,
- maatregelen voor de regulering van lozingen door puntbronnen,
- maatregelen ter preventie of beheersing van de verspreiding van verontreinigende stoffen door diffuse bronnen,
- maatregelen om ervoor te zorgen dat de hydromorfologische toestand van waterlichamen verenigbaar is met de gewenste ecologische toestand,
- een verbod op de rechtstreekse lozing van verontreinigende stoffen in het grondwater, met uitzondering van een aantal specifieke gevallen waarvoor toestemming kan verleend worden,
- maatregelen voor de bestrijding van verontreiniging door prioritair stoffen en voor de progressieve vermindering van verontreiniging door andere stoffen,
- maatregelen ter voorkoming of beperking van lekkage uit technische installaties en ter voorkoming of beperking van de gevolgen van accidentele verontreiniging.

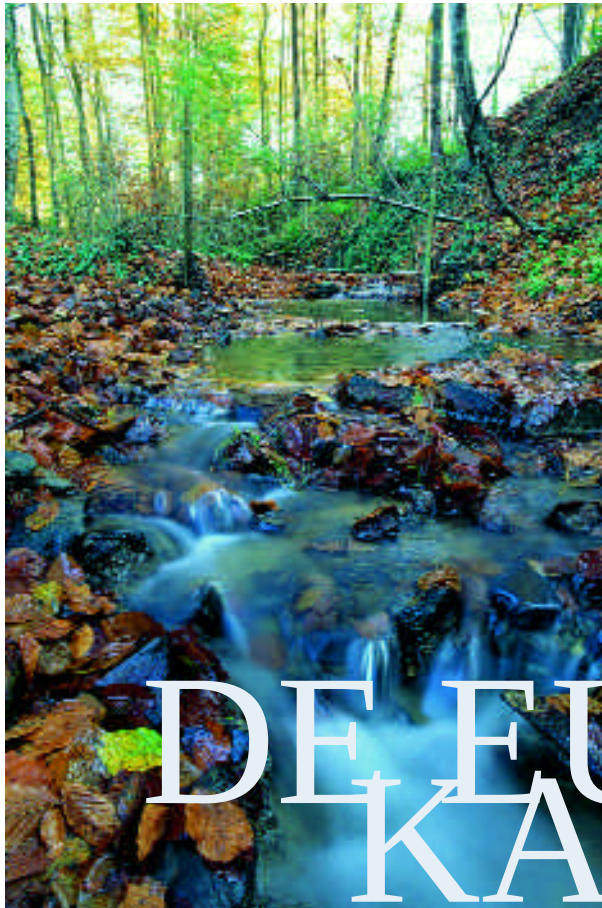
De richtlijn geeft ook voorbeelden van **aanvullende maatregelen**, zoals:

- specifieke wetgevende, administratieve, economische of fiscale instrumenten,
- milieuovereenkomsten,
- gedragscodes,
- scheppen van nieuwe en herstellen van bestaande waterrijke gebieden,
- maatregelen voor de beheersing van emissies,
- maatregelen voor de beheersing van wateronttrekking,
- kunstmatige aanvulling van watervoerende lagen,
- educatieve projecten, projecten op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en demonstratie.

Natuurtechnische milieubouw - na de werken

© Armand

© Yves Astarac

6 De prijs van water: hoe de kosten terugwinnen?

Aan de uitvoering van de richtlijn hangt een prijskaartje vast. Om de kosten van de waterdiensten te kunnen terugwinnen, moeten de lidstaten een waterprijsbeleid voeren dat uitgaat van het principe 'de vervuiler betaalt', zodat de gebruikers ratio-neler omgaan met water.

Gepast waterprijsbeleid

Tegen eind 2010 moet het waterprijsbeleid zodanig georganiseerd zijn dat het de watergebruikers aanspoort om de water voorraden efficiënt te gebruiken en op die manier bij te dragen tot de milieu-doelstellingen van de richtlijn.

Alle watergebruikers zoals huishoudens, industrie en landbouw, moeten een redelijke bijdrage leveren voor de terugwinning van de kosten van de waterdiensten, inclusief alle andere gerelateerde kosten, zoals milieukosten. Hierbij moet worden uitgegaan van de resultaten van de economische analyse en het principe dat de vervuiler betaalt.

Sociale, milieu- en economische effecten en geografische en klimatologische omstandigheden in het betrokken gebied kunnen mee in overweging genomen worden.

Waterdiensten zijn alle diensten die ten behoeve van de huishoudens, openbare instellingen en andere economische actoren voorzien in de winning, behandeling en distributie van drinkwater, proceswater of irrigatiewater, openbare afvalwaterinzameling (riolen en collectoren) en afvalwaterbehandeling (rioolwaterzuiveringsinstallaties en kleinschalige waterzuiveringsinstallaties).

Heffingen in Vlaanderen

In Vlaanderen zal de heffing op afvalwater en op het gebruik van oppervlaktewater en grondwater verder moeten bijgestuurd worden zodat de kosten voor collectering en zuivering van afvalwater kunnen doorgerekend worden aan de doelgroepen en de vervuilers.

Ook bij de waterdistributie zullen vermoedelijk nog prijsaanpassingen doorgevoerd moeten worden om het principe van de kostenterugwinning te kunnen toepassen. De richtlijn voorziet evenwel in de mogelijkheid om rekening te houden met sociale factoren, waardoor zeker de optie blijft bestaan om een hoeveelheid drinkwater per persoon gratis ter beschikking te stellen.

7

De richtlijn, de Commissie en de burger

De richtlijn moedigt actieve participatie van de burger aan. Daartoe zal per stroomgebiedsdistrict een aantal documenten ter raadpleging aan het publiek worden voorgelegd. Over de uitvoering van de richtlijn en de stand van zaken moet elke lidstaat op geregelde tijdstippen rapporteren aan de burgers, aan de Europese Commissie en aan de andere betrokken lidstaten.

Raadpleging van de burger

De richtlijn moedigt een actieve participatie van de burger aan. Zo moet de bevolking voorgelicht en geraadpleegd worden bij het opmaken, het herzien en het aanpassen van de stroomgebiedbeheerplannen.

Voor elk stroomgebiedsdistrict wordt daarom een aantal documenten gepubliceerd. Het publiek krijgt ruim de tijd (6 maanden) om hierover opmerkingen en suggesties te formuleren.

Het betreft de volgende documenten:

- het tijdschema en het werkprogramma voor de opmaak van het stroomgebiedbeheerplan, met een beschrijving van de manier waarop het publiek zal geraadpleegd worden,
- een tussentijds overzicht van de belangrijke waterbeheerproblemen,
- het uiteindelijke ontwerp van het stroomgebiedbeheerplan.

Op verzoek wordt tevens inzage gegeven in de achtergrondinformatie die bij het opstellen van het ontwerpplan werd gebruikt.

De organisatie van de raadpleging van het publiek in Vlaanderen moet verder uitgewerkt worden. De bekkencomités kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Rapportering

De lidstaten rapporteren op geregelde tijdstippen over de uitvoering van de richtlijn.

Zo zenden zij de Commissie en eventuele andere betrokken lidstaten afschriften van de stroomgebiedbeheerplannen en alle latere, bijgestelde versies, beknopte verslagen over de analyses en monitoringprogramma's.

Binnen de drie jaar na publicatie van elk stroomgebiedbeheerplan of van elke bijstelling ervan vraagt de Commissie een tussentijds verslag over de vooruitgang in de uitvoering van het geplande maatregelenprogramma.

8 Integraal waterbeleid in Vlaanderen

Momenteel bereidt de Vlaamse overheid een decreet voor dat zal bepalen hoe het vernieuwde waterbeleid in Vlaanderen er in de praktijk zal uitzien. Dit decreet moet, samen met de Europese richtlijn, de rode draad vormen doorheen het nieuwe waterlandschap.

OPFES
RRIC

Integraal waterbeleid wil het beheer van de waterhoeveelheden, van de waterkwaliteit en van het leven in en om het water gecombineerd aanpakken en beter op elkaar afstemmen. Aan de basis van deze nieuwe visie ligt het inzicht dat water meer is dan een hulpbron voor industrie, landbouw en huishouden. Water is leven. Elk water, hoe gering de omvang ook mag zijn, is een leefomgeving voor een indrukwekkende hoeveelheid en verscheidenheid aan planten en dieren en maakt op zijn beurt deel uit van een groter ecosysteem. Het nieuwe waterbeleid pleit dan ook voor een respectvol omgaan met watersystemen, wat beheer, ontwikkeling en herstel inhoudt. Een andere bezorgdheid is het blijvend gewaarborgd zijn van water voor alle noodzakelijke toepassingen, zowel voor onszelf als voor de komende generaties.

Om deze nieuwe aanpak kans op slagen te geven, moeten samenwerking (tussen de waterbeheerders op alle niveaus) en medezeggenschap (van de watergebruikers) sterk gestimuleerd worden. De rol die andere partijen (bijvoorbeeld ruimtelijke ordening) hierin kunnen spelen, is betekenisvol. Georganiseerd overleg en gezamenlijke uitwerking van realistische plannen is onontbeerlijk om de kruisbestuiving tussen het Vlaamse waterbeleid en andere beleidssectoren succesvol te maken. De samenwerking tussen de betrokken overheden wordt in Vlaanderen gecoördineerd door het Vlaams Integraal Wateroverleg Comité (kortweg VIWC), dat in 1996 werd opgericht.

Momenteel zijn de volgende instanties partner van het VIWC:

- de Administratie Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer (AMINAL)
- de Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ)
- de Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen (AROHM)
- de Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM)
- de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (VMW)
- de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP)
- de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG)
- de Vereniging van Vlaamse Polders en Wateringen (VVPW)

© Marnix Van Esbroeck

Het planmatig samenwerken rond water zal vooral aangemoedigd worden op het lokale niveau, in de rivierbekkens en de stroomgebieden. Provincies, steden, gemeenten, polders en wateringen zullen hierin een aanzienlijke rol spelen. De bekkenwerking wordt gestuurd door het VIWC. Concreet wordt gewerkt aan een methode om bekkenbeheerplannen op te maken voor elk bekken.

Het is duidelijk dat het uitwerken van een nieuwe visie op de organisatie en de uitvoering van het integraal waterbeleid niet kan plaatsvinden zonder een wettelijke omkadering. Daarom wordt momenteel een Decreet Integraal Waterbeleid voorbereid dat welomlijnde bepalingen zal bevatten die de Kaderrichtlijn Water in praktijk moet omzetten. Het decreet zal onder meer vastleggen hoe de overlegstructuren er moeten uitzien, hoe plannen moeten worden opgemaakt, hoe het waterbeleid op de verschillende niveaus in mekaar moet haken en hoe inspraak van de burger geconcretiseerd kan worden.

N

Nawoord: de richtlijn in de toekomst

De wereldwijd steeds intenser gevoelde waterproblematiek toont aan dat een richtlijn op Europees niveau als uitvoering van een nieuwe watervisie zeker geen storm in een glas water is. Het belang van een gedegen, dynamisch en communicatief waterbeleid dat door de lokale overheden in de nabije toekomst zal gevoerd worden, kan dan ook moeilijk overschat worden.

Uit het tijdschema van de richtlijn blijkt duidelijk dat er de komende jaren heel wat staat te gebeuren voor de Vlaamse overheden die zich met waterbeheer bezighouden. Op Vlaams niveau zijn de eerste initiatieven in gang gezet.

Deze brochure kan geen eindpunt zijn, maar wordt door haar samenstellers veeleer gezien als een eerste belangrijke stap in een dynamisch communicatiegebeuren rond water in Vlaanderen. Het VIWC zal dan ook via diverse media (brochures, informatiesessies en zo meer) op geregelde tijdstippen de betrokkenen informeren over de stand van zaken en de realisaties betreffende de richtlijn.

© Peter Slaets

Inhoudstafel Europese Kaderrichtlijn Water

De pagina's verwijzen naar het Europese Publicatieblad L327 pagina 1 t.e.m. 73.

Artikel 1:	Doel	5
Artikel 2:	Definities	6
Artikel 3:	Coördinatie van administratieve regelingen binnen de stroomgebiedsdistricten	8
Artikel 4:	Milieudoelstellingen	9
Artikel 5:	Kenmerken stroomgebiedsdistrict, beoordeling milieueffecten van menselijke activiteiten en economische analyse van het watergebruik	11
Artikel 6:	Register van beschermde gebieden	12
Artikel 7:	Voor de drinkwateronttrekking gebruikt water	12
Artikel 8:	Monitoring van de oppervlaktewatertoestand, de grondwatertoestand en beschermde gebieden	12
Artikel 9:	Kostenterugwinning voor waterdiensten	12
Artikel 10:	Gecombineerde aanpak voor puntbronnen en diffuse bronnen	13
Artikel 11:	Maatregelenprogramma	13
Artikel 12:	Problemen die niet op het niveau van de lidstaten kunnen worden geregeld	16
Artikel 13:	Stroomgebiedbeheerplannen	16
Artikel 14:	Voorlichting en raadpleging van het publiek	16
Artikel 15:	Rapportering	17
Artikel 16:	Strategieën ter bestrijding van waterverontreiniging	17
Artikel 17:	Strategieën ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreiniging	18
Artikel 18:	Rapportage aan de Commissie	19
Artikel 19:	Plannen voor toekomstige maatregelen van de Gemeenschap	19
Artikel 20:	Technische aanpassingen van de richtlijn	19
Artikel 21:	Regelgevend comité	20
Artikel 22:	Intrekkingen en overgangsbepalingen	20
Artikel 23:	Sancties	20
Artikel 24:	Uitvoering	21
Artikel 25:	Inwerkingtreding	21
Artikel 26:	Adressaten	21
Bijlage I:	Verplichte informatie voor de lijst van bevoegde autoriteiten	22
Bijlage II:	Karakterisering	23
Bijlage III:	Economische analyse	31
Bijlage IV:	Beschermde gebieden	32
Bijlage V:	Toestandbeschrijving	33
Bijlage VI:	Lijst van in de maatregelenprogramma's op te nemen maatregelen	64
Bijlage VII:	Stroomgebiedbeheerplannen	66
Bijlage VIII:	Indicatieve lijst van de belangrijkste verontreinigende stoffen	68
Bijlage IX:	Emissiegrenswaarden en milieukwaliteitsnormen	69
Bijlage X:	Prioritaire stoffen	70
Bijlage XI:	Kaarten	71

Nuttige adressen

VIWC (Vlaams Integraal Wateroverleg Comité)

Graaf de Ferraris-gebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 2
1000 Brussel
tel.: 02/553.71.09
fax.: 02/553.71.07
<http://www.viwc.vlaanderen.be>
email: viwc@lin.vlaanderen.be
contactpersoon: Koen De Winne
tel.: 02/553.71.29
email: koen.dewinne@lin.vlaanderen.be

VIWC-Werkgroep Kaderrichtlijn Water

voorzitter: Veronique Van Den Langenbergh
email: v.vandenlangenbergh@vmm.be
secretaris: John Emery
email: j.emery@vmm.be
Gasthuisstraat 42
9300 Aalst
tel.: 053/72.66.12
fax.: 053/72.66.30

VIWC-leden

AMINAL (Administratie Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer)

Graaf de Ferraris-gebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 Brussel
<http://www.vlaanderen.be>
contactpersoon: Marie-Paule Devroede-
Vander Linden
AMINAL afdeling Water
Alhambra-gebouw
E. Jacqueminaan 20 bus 5
1000 Brussel
tel.: 02/553.21.20
fax.: 02/553.21.05
email: water@lin.vlaanderen.be

AROHM (Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen)

Graaf de Ferraris-gebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 7
1000 Brussel
<http://vlaanderen.be>
contactpersoon: Marc Pierard
tel.: 02/553.83.96
fax.: 02/553.83.85
email: marc.pierard@lin.vlaanderen.be

AWZ (Administratie Waterwegen en Zeewezen)

Graaf de Ferraris-gebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 5
1000 Brussel
contactpersoon: Koenraad Mergaert
tel.: 02/553.77.10
fax.: 02/553.77.35
email: koenraad.mergaert@lin.vlaanderen.be

VMM (Vlaamse Milieu Maatschappij)

Alfons Van de Maelestraat 96
9320 Eredegem
<http://www.vmm.be>
contactpersoon: Lieve De Roeck
Gasthuisstraat 42
9300 Aalst
tel.: 053/72.66.73
fax.: 053/72.66.30
email: l.deroeck@vmm.be

VMW (Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening)

Belliardstraat 73
1040 Brussel
<http://www.vmw.be>
contactpersoon: Marc Buysse
tel.: 02/238.94.61
fax.: 02/230.97.98
email: marc.buysse@vmw.be

VVP (Vereniging van Vlaamse Provincies)

Albertinaplein 2 bus 4
1000 Brussel
contactpersoon: Hilde Torfs
Provincie Vlaams-Brabant
Diestsesteenweg 52
3010 Leuven
tel.: 016/26.75.61
fax.: 016/26.77.65
email: htorfs@vl-brabant.be

VVPW (Vereniging van Vlaamse Polders en Wateringen)

Kortestraat 1
3990 Peer
contactpersoon: Jan Spaas
Berkenbroekstraat 1
3960 Bree
tel.: 089/70.27.34
fax.: 089/70.27.35
email: j.spaa@vvpw.be

VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten)

Aarlenstraat 53 bus 4
1040 Brussel
<http://www.vvsg.be>
contactpersoon: Jef Gorissen
Stadsbestuur Brugge-Technische Dienst
Oostmeers 17
8000 Brugge
tel.: 050/44.85.01
fax.: 050/44.85.48
email: monumentenzorg@brugge.be

Internationale Commissies

ICBS

(Internationale Commissie ter Bescherming van de Schelde)
Italiëlei, 124 - 19e verdieping
2000 Antwerpen
tel.: 03/206.06.80
fax.: 03/206.06.81
<http://www.icbs-cipe.com/>
e-mail : sec@icbs-cipe.com

ICBM

(Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas)
Palais des Congrès
Esplanade de l'Europe 2
4020 Liège
tel.: 04/340.11.40
fax.: 04/349.00.83
<http://www.cipm-icbm.be>
e-mail : secr@cipm-icbm.be